

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Samhällsavdelningen
Torbjörn Sahl
Kulturgeograf
010-224 51 85

torbjorn.sahl@lansstyrelsen.se

GRANSKNINGS-
YTTRANDE
2016-09-30

Diarienummer
27639-2016

Sida
1(7)

Kommunstyrelsen
Marks kommun
ks@mark.se

Översiktsplan för Marks kommun, Västra Götalands län

Utställningshandlingar daterade 2016-06-08

Inledning

Detta granskningsyttrande lämnas med stöd av 3 kap. 16 § plan- och bygglagen (PBL). Granskningsyttrandet utgör statens samlade uppfattning om planen vad gäller Länsstyrelsens ingripandegrunder enligt 11 kap. PBL i ett senare planeringsskede.

Enligt 3 kap. 16 § PBL ska det av förslaget framgå om:

1. förslaget inte tillgodoser ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken (MB),
2. förslaget kan medverka till att en miljö kvalitetsnorm (MKN) enligt 5 kap. MB inte följs,
3. redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS) inte är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket MB,
4. sådana frågor rörande användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner inte samordnas på ett lämpligt sätt, och
5. en bebyggelse eller ett byggnadsverk blir olämpligt med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Yttrandet är en del av översiktsplanen och ska därför läggas till planen då den antagits.

Sammanfattning

Länsstyrelsen välkomnar att kommunen tagit fram en ny översiktsplan. De övergripande strategierna för hur kommunens framtida mark- och vattenanvändning ska inriktas kring de viktigaste kommunikationsstråken och de befintliga tätorterna är en god planeringsstrategi som på sikt stärker och gynnar en positiv utveckling i Marks kommun.

Länsstyrelsen bedömer att berörda riksintressen enligt miljöbalken (MB) i många delar kan tillgodoses, men när det gäller utbyggnadsplanerna i Björketorp, vid Assbergs raviner och till vissa delar i Sätilla kan det som föreslås ge upphov till påtaglig skada på riksintressen för naturvård.

Vad gäller miljö kvalitetsnormer för vatten enligt 5 kap. MB behöver beskrivningar av hur planförslaget påverkar status och MKN för vattenförekomster utvecklas. Det gäller inte minst föreslagna områden för LIS.

De flesta av de föreslagna områdena för landsbygdsutveckling i strandnära läge bedömer Länsstyrelsen är förenliga med 7 kap. 18 e § första stycket MB. Utifrån nu kända förutsättningar bedömer Länsstyrelsen område 07A och 07D (Lygnevi och Smälteryd) och 07B (Blåsås), 08A (Dyrenäs) och 12A (Hajom) som olämpliga för LIS, då dessa LIS-områden ligger inom olika riksintresseområden. Då miljö kvalitetsnormerna för vatten inte undersökts för LIS-områdena kan Länsstyrelsen senare komma att göra en annan bedömning av LIS-områdenas lämplighet, då sett till påverkan på miljö kvalitetsnormer för vatten.

Länsstyrelsen bedömer utifrån nu kända förutsättningar att frågor som berör mark- och vattenområden och som angår angränsande kommuner kan samordnas på ett lämpligt sätt, men när det gäller problematik gällande grundvattenförekomster och/eller vattenskyddsområden som direkt, eller indirekt, berör andra kommuner saknar Länsstyrelsens en redogörelse för detta.

Bebyggelse enligt planen bedöms inte bli olämplig med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet. Vad gäller risken för olyckor, översvämning och erosion konstaterar Länsstyrelsen att den översiktliga stabilitetskarteringen enbart hanterar områden som var bebyggda vid tillfället för karteringen. Det kan innebära att det finns fler områden där risk för ras och skred föreligger, till exempel områden som nu föreslås för utbyggnad. Det kan således inte uteslutas att översiktsplanen föreslår sådant som är olämpligt sett till risken för naturolyckor.

Länsstyrelsens synpunkter

Riksintressen

I översiktsplanen finns förslag på utredningsområden för blandad bebyggelse och verksamheter som kan vara störande för omgivningen inom riksintresse för naturvård enligt 3 kap. 6 § MB (Viskans och Surtans dalgång). Värdebeskrivningen i riksintresset Viskans och Surtans dalgångar baseras till stor del på ett sammanhängande, varierat odlingslandskap där bevarandet av detsamma är av stor vikt. Även att undvika skada på Viskans och Surtans vattenmiljöer pekas ut som viktigt. Att ta jordbruksmark i anspråk, vilket utredningsområdena för verksamheter och bostäder gör, riskerar att motverka riksintresset för naturvård. Det gäller föreslagna områden vid Assbergs raviner, där det även finns rasrisker, och i Björketorp.

Föreslagna utbyggnadsområden i Sätilla hamnar till stor del utanför område för riksintresse för naturvård (Lygnern och Storås dalgång). Den planerade byggnationen som hamnar innanför riksintresset är dock placerad på jordbruksmark vilket riskerar att motverka de värden som riksintresset ämnar skydda.

Några av de föreslagna områdena för landsbygdsutveckling i strandnära läge ligger inom riksintresse för naturvård och riksintresse friluftsliv. Inom riksintressen för naturvård och friluftsliv ska stor restriktivitet generellt gälla för nya etableringar inom strandskydd. Se vidare *Strandskydd och landsbygdsutveckling i strandnära lägen* nedan.

Vad gäller riksintresse för kommunikationer så lyfter kommunen väg 156 och dess stora betydelse i samband med en redogörelse av områden av riksintresse för kommunikation.¹ Väg 156 (och väg 41) ingår idag i det vägnät som pekats ut som funktionellt prioriterat, det vill säga regionalt viktigt. Detta vägnät är utpekade av Trafikverket tillsammans med Västra Götalandsregionen. Trafikverket anser att väg 156 inte är av nationellt intresse eller bör ingå i riksintressenätet.² Länsstyrelsen gör ingen annan bedömning.

I övrigt bedömer Länsstyrelsen utifrån nu kända förutsättningar att berörda riksintressen kan tillgodoses.

Miljö kvalitetsnormer

Vad gäller miljö kvalitetsnormer för vatten enligt 5 kap. MB behöver beskrivningar av hur planförslaget påverkar status och MKN för vattenförekomster utvecklas. Det gäller inte minst föreslagna områden för LIS. För områden för LIS saknas information om berörda vattenförekomster och förslagens påverkan på vattenförekomsternas statusklassning och miljö kvalitetsnorm för vatten. Då miljö kvalitetsnormerna för vatten inte undersökts för LIS-områdena kan Länsstyrelsen senare komma att göra en annan bedömning av LIS-områdenas lämplighet.³ Kommunen behöver hantera MKN för vatten i kommande planering av LIS-områdena. Planering och disposition inom områdena behöver utredas med hänsyn till MKN ekologisk status för vatten. En orörd strandzon kan bevara den ekologiska statusen och den sidledes konnektiviteten. Flera av de föreslagna LIS-områdena behöver anslutas till kommunalt VA-nät eller till gemensamma VA-anläggningar för att säkra att MKN för vatten inte påverkas negativt.

Strandskydd och landsbygdsutveckling i strandnära lägen

Översiktsplanen föreslår att landsbygdsutveckling inom strandskydd ska vara möjligt i 8 olika samhällen, fördelat på drygt 20 olika platser. De flesta av de föreslagna områdena bedömer Länsstyrelsen är lämpliga att peka ut för LIS. Utifrån nu kända förutsättningar bedömer Länsstyrelsen område 07A och 07D (Lygnevi och Smälteryd) och 07B (Blåsås), 08A (Dyrenäs) och 12A (Hajom) som olämpliga för LIS.

Område 07A (Lygnevi) och 07D (Smälteryd) är olämpliga då platserna ligger inom riksintresse för naturvård och riksintresse för friluftsliv. Inom riksintressen för naturvård och friluftsliv ska stor restriktivitet generellt gälla för

¹ Sida 43, del 3.

² Se Trafikverkets yttrande, daterat 2016-09-15.

³ Se nedan.

nya etableringar inom strandskydd. Område 07B (Blåsås) är olämpligt av samma anledning. Området består i stort sett enbart av jordbruksmark och ett av värdena i riksintresset för naturvård är just jordbruksmarken.

Område 08A är (Dyrenäs) olämpligt då platsen ligger inom riksintresse för naturvård och riksintresse för friluftsliv.

Område 12A (Hajom) ligger alldeles vid riksintresse för naturvård (Viskan och Surtans dalgång). Motiveringen till varför området är lämpligt som LIS-område är inte tillräcklig. Länsstyrelsen bedömer att skadan på strandskyddets syften blir för stora för att LIS-området ska vara motiverat.

Vid område 05B (Hyssna) anser Länsstyrelsen att gränsen för LIS-området ska ligga minst 50 meter från Surtans strandlinje för att minska påverkan på känsliga miljöer av riksintresse.

Då miljö kvalitetsnormerna för vatten inte undersökts för LIS-områdena kan Länsstyrelsen senare komma att göra en annan bedömning av LIS-områdenas lämplighet, då sett till påverkan på miljö kvalitetsnormer för vatten. Det handlar inte bara om vattnets kemiska status, utan också om den ekologiska statusen.

Mellankommunala frågor

Länsstyrelsen bedömer att den i planen föreslagna mark- och vattenanvändning som även berör andra kommuner kan samordnas på lämpligt sätt, men när det gäller problematik gällande grundvattenförekomster och/eller vattenskyddsområden som direkt, eller indirekt, berör andra kommuner saknar Länsstyrelsen en redogörelse för detta.⁴

I samrådet efterfrågade Länsstyrelsen också att översiktsplanen omfattar en redogörelse för om planen samordnas och samverkar med arbetet med lokala åtgärdsprogram för vatten.⁵ Vad Länsstyrelsen kan se finns ingen beskrivning av detta i översiktsplanen. Det är önskvärt att det framgår hur översiktsplanen samordnas eller tar hänsyn till åtgärdena i dessa åtgärdsprogram.

Hälsa och säkerhet eller risken för olyckor, översvämning eller erosion

Planen bedöms inte medföra några sådana problem avseende människors hälsa eller säkerhet, att de i ett senare planeringsskede ska ge Länsstyrelsen anledning att ingripa enligt 11 kap PBL. Det förutsätter dock att de rekommendationer kommunen tagit fram följs, såsom till exempel generella bestämmelser för miljö, hälsa och säkerhet (G3) och områdesspecifika bestämmelser för områden med risk för översvämning och höga vattenstånd (ÖV).

⁴ Exempel på områden är Fågslätt och Ramslett vattenskyddsområde.

⁵ De fyra huvudavrinningsområdena i Marks kommun är Kungsbackaån, Rolfsån, Viskan och Ätran. För dessa finns åtgärdsprogram som beslutats av Västerhavets vattendistrikt.

Vad gäller risken för olyckor, översvämning och erosion konstaterar Länsstyrelsen att den översiktliga stabilitetskarteringen enbart hanterar områden som var bebyggda vid tillfället för karteringen. Det kan innebära att det i anslutning till dessa områden, eller inom andra föreslagna utbyggnadsområden, finns fler områden där risk för ras och skred föreligger. För att det geotekniska underlaget ska bli mer komplett och relevant för översiktsplanen är det viktigt att även områden som inte var bebyggda då den översiktliga stabilitetskarteringen utfördes och övriga områden inom kommunen bedöms ur geoteknisk synvinkel och att ny kunskap som erhållits genom utredningarna inarbetas i underlaget.⁶

Översiktsplanen kan också bli tydligare med att det i samband med detaljplanering alltid ska utföras bedömning av ras, skred och erosion.

Rådgivning - övriga allmänna intressen

Jordbruksmark

Jordbruket är enligt 3 kap. 4 § miljöbalken av nationell betydelse. Brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och det inte kan göras genom att annan mark tas i anspråk. För exploatering av jordbruksmark krävs det motivering både till varför det är ett väsentligt samhällsintresse och varför det inte finns alternativ lösning som är tillfredställande. Kommunen gör ett tillägg i avsnittet Areella näringar, att jordbruksmarken får tas i anspråk om användningen ger en större miljövinst än jordbruksproduktion. Inbegriper det inte något utöver vad som ryms inom *väsentligt samhällsintresse* så är det ett överflödigt tillägg.

Översiktsplanen beskriver intentionerna att inte använda produktiv jordbruksmark för annat ändamål än jordbruksändamål. Men när det gäller strategin för bygglov på landsbygden kan den skrivas tydligare.⁷ Är det möjligt att få bygglov för enskilt hus placerat på brukningsvärd jordbruksmark utanför plankartans JB-områden?⁸

Artskydd

I översiktsplanen är det lämpligt att beskriva vilka skyddade arter som berörs av kommunens utbyggnadsförslag. Genom att redan i översiktsplansskedet ha kunskap om sådana arters förekomst, kan skador och problem vid detaljplanering förebyggas och kommande planprocesser underlättas.

⁶ För vägledning kring detta se Statens Geotekniska Institutets yttrande, daterat 2016-09-13.

⁷ Se Generella bestämmelser, G1 Lokalisering av ny bebyggelse.

⁸ JB, Område med jordbruksmark.

Övrigt

Fördjupningar av översiktsplan

Kommunen har för avsikt att arbeta med fördjupningar av översiktsplanen för fem olika geografiska delar av kommunen, men tills vidare gäller de fördjupningar av översiktsplan som finns. Står äldre fördjupningar i strid mot det som föreslås i den kommunomfattande översiktsplanen, gäller den nya översiktsplanen.⁹ Flertalet av de befintliga fördjupningarna av översiktsplan som ska fortsätta gälla är från början av 1990-talet. Mycket har hänt inom lagstiftningen sedan dess vilket innebär att det kan vara svårt att ta ställning lämpligheten kring det som föreslås i de olika fördjupningarna.

Upplysning

I avsnittet 9.3 Tekniska olycksrisker finns en figur (9:9) som beskrivs som Länsstyrelsens policy för riskhantering i detaljplaneprocessen från 2006. Bilden som visas är inte från Länsstyrelsens policy, utan kommer från ett annat sammanhang.¹⁰

Beredning

Yttranden över planen har till Länsstyrelsen inkommit från Försvarmakten, Luftfartsverket, Skogsstyrelsen, Statens Geotekniska Institut, Svenska Kraftnät, Swedavia, Trafikverket och Vattenfall Eldistribution AB. Kopior av yttrandena överlämnas till kommunen för kännedom.

Detta beslut har fattats av länsöverdirektör Lisbeth Schultze efter föredragning av kulturgeograf Torbjörn Sahl. I den slutliga handläggningen har även funktionschef Andreas Lidholm deltagit.

Lisbeth Schultze

Torbjörn Sahl

Detta beslut har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Yttranden för kännedom från:

Försvarmakten daterat 2016-08-11, Luftfartsverket daterat 2016-09-20, Skogsstyrelsen daterat 2016-09-06, Statens Geotekniska Institut daterat 2016-09-13, Svenska Kraftnät 2016-09-07, Swedavia daterat 2016-09-05, Trafikverket 2016-09-15 och Vattenfall Eldistribution AB daterat 2016-09-06.

⁹ Notera att Länsstyrelsens granskningsyttrande är en del av översiktsplanen.

¹⁰ Länsstyrelsens policy, med rätt bild finns här: .

http://www.lansstyrelsen.se/vastragotaland/SiteCollectionDocuments/Sv/manniska-och-samhalle/krisberedskap/F2006_Riskpolicy_detaljplaneprocessen_webb.pdf

Kopia till:

Försvarsmakten, Anders Ferdinandsson
Luftfartsverket, Ann-Kristin Olsson
Skogsstyrelsen, Johan Karlsson
Statens Geotekniska Institut, Maria Kristensson
Svenska Kraftnät, Anna Ekstedt
Swedavia, Helena Wiberg
Trafikverket, Annika Carlsson & Malin Lind
Vattenfall Eldistribution AB, Ulla Svensson

Länsstyrelsen/

Enheten för samhällsskydd och beredskap, Bodil Samuelsson
Kulturmiljöenheten, Andreas Morner Åhman
Landsbygdsenheten, Stefan Gustafsson
Miljöskyddsavdelningen, Sten Wolme
Naturavdelningen, Erik Brimse & Robert Knubb
Samhällsbyggnadsenheten, Johanna Severinsson
Vattenavdelningen, Bibbi Skruf